

36448-01-22
01/01/2024

ע"נ
ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום) באר שבע

בפני השופט:
ברוך אזולאי

- נגד -

המשיב:
קצין התגמולים-משרד הביטחון-אגף השיקום
עו"ד ערן סירוטה

המערער:
פלוני
עו"ד לימור לוגסי

פסק דין

• ההליך

מדובר בערעור על החלטת קצין התגמולים מיום 21/12/21 בה נדחתה תביעת המערער להכרת זכות נכה מיום 05/07/21 בגין הפרעת סכיזופרניה בהתאם לחוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959, בנימוק כי לא הוכח קשר סיבתי בין תנאי שירותו הצבאי ובין הפרעת הסכיזופרניה ממנה סובל המערער, וזאת בהסתמך על חוות דעתו של ד"ר פונרובסקי מיום 19/10/2021.

• הראיות

כתב אישום מתוקן הכרעת דין וגזר דין מיום 13/08/18 (נספח 3 מצורף לכתב הערעור)

הרשעה של חייל לאחר הסדר טיעון בעבירות מעשה מגונה, הטרדה מינית והתעללות כלפי המערער בזמן הטיروנות. בכתב האישום המתוקן נאמר שבמספר הזדמנויות שונות, בחדר בו שהו המערער וחיילים נוספים, רקד המערער כשהוא עירום לחלוטין וניסה להתקרב אל המערער ולגעת בו ללא הסכמתו. פעם נוספת התפשט מבגדיו, נותר עירום לחלוטין, התקרב למערער וניסה לגעת באזור חלציו מעל מכנסיו ללא הסכמתו, במקרה נוסף התפשט מבגדיו לחלוטין, התקרב למערער וקירב עד כמעט כדי הצמדה את איבר מינו החשוף לאחוריו של המערער, ללא הסכמתו, כשהמערער היה לבוש, חזר לחדר לאחר שהתקלח ובעודו ערום ונוגע באיבר מינו התקרב למערער ואמר לו אמירות בעלות אופי מיני. פעמים רבות כינה אותו בצורה מינית, מבזה ומשפילה ולא חדל ממעשיו על אף שהמערער ביקש ממנו לעשות כן. כל זאת - החל בחודש דצמבר 2016 עד חודש ינואר 2017 או בסמוך לכך.

תעודת הבגרות של המערער (נספח 2 לכתב הערעור מיום 13/06/22)

הוצגו בה הישגיו הלימודיים בבגרויות בציונים טוב מאוד ומצוין, עם הרחבה לחמש יחידות לימוד במקצועות ריאליים, מתמטיקה, פיזיקה, כימיה ואנגלית.

תעודת הצטיינות והזמנה להגשת מועמדות לתוכנית "מצטייני פריפריה" ללימודי תואר ראשון באוניברסיטת תל אביב מיום 11.11.20 (נספח 2 לכתב הערעור)

המערער הינו אחד מחמשת התלמידים המצטיינים ביותר בשכבה ויוכל להגיש מועמדותו ללימודי תואר ראשון באוניברסיטת תל אביב במסגרת תכנית מצטייני פריפריה.

תעודת שחרור של המערער מיום 09/04/19 (נספח 2 לכתב הערעור)

מפקדו רס"ן גל מונסונגו כתב שהוא חייל מקצועי, ממושמע, אחראי, צנוע, מתמיד בביצוע תפקידו ומקובל על חבריו. ראוי לציון.

מכתב המלצה מרס"ר סעידה ספיר מיום 15/04/2019 (נספח 2 לכתב הערעור)

תפקד כראש צוות מעבדה אפליקטיבית, היה אחראי על תחזוקת 1240 יחידות קצה, התקין ופרמט מחשבי PC, אפיין ופתח תקלות ועבד גם מול גורמים אזרחיים. היה חייל רציני ומסודר, בעל יכולות ניהול וארגון גבוהות, בולט בכישוריו החברתיים, בעל יכולות למידה ואינטליגנציה גבוהה.

חוות דעת של ד"ר ברוך פונרובסקי (מומחה מטעם המשיב) מיום 19/10/21 (הוגשה ביום 16/01/22)

המערער התגייס לטירונות קרבית, בשל קשיי הסתגלות ותחת התערבות של גורמי בריאות הנפש, הועבר לתפקיד תומך לחימה בחיל התקשוב בתנאי שירות של בסיס פתוח ולינה בבית. בטירונות הוטרד מינית על ידי חייל אחר, לאורך כל שירותו היה תחת מעקב גורמי בריאות הנפש, מספר חודשים לפני שחרורו היה בחרדה גבוהה וירידה בתפקוד, ושחרר מהשירות עם פרופיל 21 בשל הפרעת הסתגלות. לאחר שחרורו התחיל לימודים אקדמיים ונשר מהם. כשנה וחצי לאחר שחרורו אובחן כסובל ממצב פסיכוטי ובהמשך אובחן כסובל מסכיזופרניה. המערער ואמו טענו כי התפתחות המחלה נבעה מההטרדה וקשיים בשלושת החודשים לפני שחרורו, בכך שמפקדיו הקשו עליו בקבלת אישורים מגורמי בריאות הנפש לפטור מלינה בבסיס ותורנויות מטבח במקום תורנויות לילה. הציג תיעוד של מפגשי המערער עם קצין בריאות הנפש בהם הוא מעלה תחושת לחץ מתמיד וקושי להתפנות בבסיס, אמר שמאז שנגמל מחיתוליו לא הצליח להוציא צואתו באסלה אלא רק במקלחת תחת זרם מים, היה בעל מוטיבציה גבוהה לשירות, אך התקשה בתנאי לינה של בסיס סגור, היה ילד חנון, שמן עם משקפיים ומעגל חבריו היה מצומצם לאורך כל תקופת שירותו. לדבריו, סכיזופרניה נחשבת הפרעה קונסטיטוציונלית נורו - התפתחותית עם בסיס ביולוגי מובהק עם תורשה פוליגנטית והשפעה סביבתית מתרחשת בשלבים התפתחותיים מוקדמים בהתפתחות עוברית ובילדות מוקדמת, ואין הוכחה במחקר האמפירי לכך שאירועי דחק בחיים הבוגרים תורמים להתפתחות המחלה. הסתמך על סקירה ספרותית שנעשתה בשנת 2020 שבדקו שכיחות של אירועי דחק שקדמו לחזרה של מצב פסיכוטי אצל חולים מאובחנים, בהם הגיעו למסקנה שיש קורלציה בין אירועי דחק בחיים הבוגרים לבין החמרה אצל חולים מאובחנים, אך ציינו שלא ניתן להסיק מסקנות לגבי קשר סיבתי. סכיזופרניה שכיחה באוכלוסייה כאחוז אחד, רוב הגברים שסובלים מההפרעה מאובחנים בין גילאים 15-25 והם סובלים מתסמינים מקדמים כ-5 עד 10 שנים לפני הופעת התסמינים הפסיכוטיים. גיל הופעת הסימפטומים חופף את גיל השירות הצבאי. לדבריו, על פי מחקר נתונים שבוצע במרפאות לבריאות הנפש של צה"ל, לא נמצא כי שירות מהווה גורם סיכון משמעותי להתפתחות המחלה, אין הוכחה מספקת שמצב עקה בחיים הבוגרים הוא שגורם למשבר פסיכוטי והוא חושב שההסבר המתבקש יותר הוא שאדם המפתח מצב פסיכוטי מגלה יותר התנהגות בין אישית, תעסוקתית או לימודית שיוצרת את מצב הדחק טרם האבחון. הסבר נוסף הוא שמצבי העקה בלתי תלויים באדם מבליטים תפקוד לקוי או התנהגות ביזארית ובכך מאפשרים אבחון של מצב פסיכוטי שעד כה לא אובחן. מצב פסיכוטי הכרוך בחווית רדיפה וסכנה בתודעה של האדם עלול להפעיל את מערכת הדחק העיקרית בגוף (HPA) ללא קשר לאירועי סטרס נוספים. אירועים סטרסוגניים בשלבים קריטיים של ההתפתחות כמו התפתחות עוברית וילדות מוקדמת גורמים להפעלת מערכת הדחק העיקרית בגוף במקביל לשינויים בתהליכים נורו התפתחותיים. הסתמך על 116 מקורות שונים והוא סבור שלא מתקיים קשר סיבתי בין התפתחות מחלת הסכיזופרניה לבין שירותו הצבאי, על כן המליץ שלא להכיר בתביעת המערער להכרת זכות נכה.

חוות דעת המומחה (מטעם המערער) ד"ר יצחק בן ציון מיום 28/05/22 (נספח 7 צורף לכתב התשובה)

לדעתו המחלה הנפשית של המערער פרצה בעת השירות הצבאי ובשל נסיבות של שירות חריג ויוצא דופן. למערער לא היה רקע תורשתי של מחלת נפש, התגייס לאחר שהשלים את לימודיו בהצטיינות, לא הצליח להשתלב כחייל קרבי ועבר לחיל תקשוב, בתחילת השירות עבר התעללות קשה, נעשו בו מעשים מיניים שהתגלו באיחור, אך לא זכו להתייחסות מספקת. מצבו האישי היווה אולי גורם מטרים אך השירות הצבאי והתייחסות הבלתי מקצועית של מפקדיו לבעיותיו היו הגורם לפרוץ המחלה. ביחס למסקנותיו של ד"ר פונרובסקי הוא סבור כי מנוגדת לכל המקובל בפרקטיקה הפסיכיאטרית. לדעתו, גם אם היה למערער רקע התפתחותי של סכיזופרניה, יש להכיר בעקה שהביאה למצבו הקשה כיום. למערער לא היה רקע תורשתי, הוא השלים לימודיו בהצטיינות, התקשה להשתלב כחייל קרבי ולכן הועבר לחיל תקשוב, בטירונות עבר התעללות קשה ונעשו בו מעשים מיניים שהתגלו באיחור, ולא זכו להתייחסות הולמת על ידי גורמי הטיפול. בשל קשיים ללון בבסיס נדרש לעשות

תורנויות מטבח רבות ומשהפך הבסיס לסגור, לא אישרו לו פטור מלינה בבסיס במהירות הראויה, דבר שהחמיר את מצבו עם מחשבות אובדניות. בכדיקות בבית החולים אובחן כלוקה בהפרעה בטר חבלתית שגם היא לא זכתה להתייחסות טיפולית ורק עסקו בשאלת שחרורו, על אף המוטיבציה הגדולה שהייתה לו להשלים את שירותו. על רקע הפגיעות שעבר פיתח הפרעה סכיזופרנית קשה. לדבריו, ההפרעה יכולה לפרוץ אצל כל אדם והיא פורצת בשכיחות גדולה יותר בקרב קרובי משפחה של מי שלוקים במחלה. מאפייני אישיות של הנבדק - פגיעות בלידה וקשיי התפתחות בילדות המוקדמת עומדים כגורמי סיכון למחלה, אך אף אחד מהם לא מתקיים אצל המערער. הוא מכיר במוזרותו של המערער לגבי הצורך להתרוקן מצואה רק בעזרת זרם מים במקלחת, אך יש לראות בכך רק מצב מטרים, מעין "גולגולת דקה" להיווצרות של מצב פסיכוטי במצב של עקה משמעותית. הציג את המודל של מועדות - עקה שהינו מודל מקובל בפסיכיאטריה ואומר שעקה נחשבת מזמן כגורם בגרימת פסיכוזה והפרעות פסיכוטיות. נמצאו עדויות מדעיות הקושרות סטרסורים לפסיכוזה והפרעות פסיכוטיות.

בחקירתו הנגדית אמר שקשה לו מאוד להגיד מתי התחילה המחלה, הוא מניח שהדבר היה לקראת סוף שירותו הצבאי (פרוט' עמ' 19 ש' 10-22). התנגד לעמדת המשיב לפיה תיאוריית הקשר בין דחק לסכיזופרניה אינה מופיעה בגרסאות האחרונות של ספר הפסיכיאטריה "סדוק וקפלן", אף שניתן יותר ויותר משקל לביולוגיה (פרוט' עמ' 21 ש' 27-31). הפנה לעמוד 350 למעלה - הפרק על סכיזופרניה בספר בעמוד 362 למטה (פרוט' עמ' 23 ש' 4+10).

במהלך החקירה התבקש המומחה להציג את המקורות הנ"ל ואכן הוא הצביע על הספר שהביא אתו, ומשהיה קושי לצלם את הספר, התבקש העד להמציא באמצעות ב"כ המערער צילום של העמודים שנזכרו על ידו (פרוטוקול עמ' 82), עמודים אלו לא הוגשו באופן פיזי לאחר הדיון הנ"ל אך בסיכומים בכתב שהוגשו ע"ב ב"כ המערער צוטט קטע שהתיימר להיות מספרו של סדוק וקפלן, בו נאמר בין השאר: "לפיכך על הרופאים לשקול גם גורמים פסיכו-סוציאליים וגם גורמים ביולוגיים המשפיעים על סכיזופרניה".

המסמך הראשון בו נכתבה אבחנת הסכיזופרניה לגבי המערער היה אחרי שירותו הצבאי (פרוט' עמ' 29 ש' 18-19), לא זכר שראה מסמכים בתיקו הרפואי שמעידים על הצקות או פגיעות מצד חיילים אחרים, אך זכר שהתרשם ממסמך בו נכתב שהוא נאנס (פרוט' עמ' 29 ש' 20-33). נשאל ביחס לאדם הלוקה בסכיזופרניה - האם יתכן שחלק מתחושותיו עשויות להיות ביטוי סובייקטיבי שמבטא גם את בעיית הנפש שלו, והשיב שכל דבר ייתכן, אך במקרה זה לא הייתה למערער סכיזופרניה במהלך רוב השירות הצבאי שלו, חשבו שיש לו טראומה ויש לו תגובה לטראומה, ורק בהמשך לאחר השירות הצבאי התבררו הדברים כסכיזופרניה. במהלך השירות הצבאי הוא תפקד והצטיין, והדבר מראה שלא היה ליקוי סכיזופרני אז, אך יתכן בהחלט שהייתה התחלה של תהליך. לא היה סימן לבעיה נפשית כלשהי, פרט לחרדה ומתח סביב האירועים שהיו לו בטירונות (פרוט' עמ' 30 ש' 15-24).

חוות דעתו המגיבה של המומחה מטעם המשיב ד"ר ברוך פונורובסקי מיום 29/12/22 (הוגשה ביום 15/01/23)

ביחס לתיאוריית "מועדות-דחק" אליה התייחס המומחה מטעם המערער, אמר שהיא אינה מוזכרת בספרי הלימוד כבר משנת 2015, דבר המלמד על כך שהוחלט להוציא את התיאוריה מספרי הלימוד בפסיכיאטריה. בספרים אחרים נדונים גורמים שונים להיווצרות המחלה ביניהם גורמים גנטיים. ביחס לאירועי דחק לפני פרוץ מצב פסיכוטי, צוינו מחקרים שמצאו פי שלוש אירועי דחק לפני התפתחות מצב פסיכוטי מאשר במצבים רגילים, אך נמתחה ביקורת על ליקויים במחקרים אלו ונכתב כי קשה להסיק האם דחק הוא סיבה או תוצאה של מצב פסיכוטי. ביחס לתיאוריה הנוירו - התפתחותית של המחלה, שינויים מוחיים המופיעים בתקופה מוקדמת יגרמו לבסוף להופעת סכיזופרניה בגיל הבגרות. קיימת תקופת חביון ארוכה בין החשיפה לגורמי הסיכון עד תחילת הסכיזופרניה. מובאות תיאוריות נוספות שהן ביולוגיות ותיאוריות פסיכוסוציאליות, אך אין בהן התייחסות לדחק בבגרות כסיבה למצב פסיכוטי. תיאוריית "מועדות-דחק" אינה מקובלת ומובילה והיא הוצאה מספרי הלימוד משנת 2015. התיאוריות המוצגות כיום הן ביולוגיות והמובילה שבהן הינה תיאוריה נוירו התפתחותית. גם הספר שציטט המומחה מטעם המערער בחוות דעתו תומך וחובר לחלוטין לתיאוריה הנוירו התפתחותית של סכיזופרניה שמתרחשת בשלבי התפתחות קריטיים, והוא נכתב על ידי אליין ווקר, מייסדת תיאוריית "מועדות-דחק". במסמכים הרפואיים שהובאו לעיונו מתועד דיווח על קשיים חברתיים שהיו הרבה לפני גיוסו, העדר קשרים זוגיים, התנהגות מזוהה כמו עשיית צרכיו רק במקלחת ואלו מעידים על תקופה התחלתית למחלה טרם גיוסו. ביטויים אלו המשיכו להתפתח עד הופעת סימנים ברורים של המחלה כמו הפרעה במהלך חשיבה ומחשבות שווא המעידים על מהלך טבעי של המחלה. למרות המעשים הקשים שביצע בו חייל אחר. בהתאם לאסכולות רפואיות מקובלות, לא הייתה להם שום השפעה על גרימת או האצת התפתחות המחלה אצל המערער. לאור זאת, אינו מכיר בקשר הסיבתי הרפואי הביולוגי בין הפרעת הסכיזופרניה ובין שירותו הצבאי של המערער. בחקירתו הנגדית אישר שלא היה רישום למחלה מאובחנת במסמכים הרפואיים (פרוט' עמ' 35 ש' 10-18), הסכים שהמערער היה תלמיד מצטיין ללא דיווח על בעיות במסמכים הרפואיים שראה (פרוט' עמ' 35 ש' 19-24). אמר שלאורך כל השירות יש קושי הסתגלותי אצל המערער (פרוט' עמ' 36 ש' 6-7). לעניין ההשפעה של פגיעה מינית על נפש האדם השיב שהחומרה משתנה בהתאם לרגישות שלו, בהתאם לגיל, אם זה קורה בגילאים יותר מוקדמים אז כנראה שההשפעה יותר חמורה (פרוט' עמ' 36 ש' 14-15). הוא

מכיר באפשרות שיש השפעה נפשית לתקיפה מינית אך אמר שאינה מובילה לסכיזופרניה אם היא קרתה בגילאים יותר בוגרים (פרוט' עמ' 36 ש' 21-33). לעניין תיאוריית גולגולת דקה אמר שצריך להיות מנגנון ביולוגי שמקשר בין דחק להתפתחות תופעה מסוימת והוא לא הוכח ואף הופרך (פרוט' עמ' 37 ש' 1-10). ביחס לאמור בספר של סדוק וקפלן אמר שנכתב בספר שאלו תיאוריות פסיכולוגיות שהתיישנו ושאין מדברות על דחק כגורם גרימתי (פרוט' עמ' 39 ש' 21-27). לדבריו, מבחינה ביולוגית לא הייתה השפעה של מעשה הסדום שעבר על התפתחות המחלה (פרוט' עמ' 41 ש' 16-17), הוא מייחס לכך תופעות של דיכאון, קושי חברתי, או פוסט טראומה, אך אין הוכחה שהדבר יביא לסכיזופרניה (פרוט' עמ' 41 ש' 20-21). אדם שמפתח סכיזופרניה, במצבי לחץ יתפקד פחות טוב, יסבול יותר, יהיו לו בעיות הסתגלות, הוא יותר פגיע לתקיפות, אך אין מדובר בדברים שיגרמו לו למחלה (פרוט' עמ' 41 ש' 8-12). התסמינים שחווה המערער מיד לאחר אירוע התקיפה המינית, הם אלה שבאים לידי ביטוי בסכיזופרניה אך הוא סבור שבהתחלה הוא אובחן כפוסט טראומה והפרעת הסתגלות, אך התסמינים שלהם ושל סכיזופרניה אינם זהים (פרוט' עמ' 46 ש' 15). הסכים שהסימנים הראשונים שאובחנו בסמיכות לאירוע הטראומתי הקשה שהוא עבר בצבא, נראים גם במחלת הסכיזופרניה אך הם יכולים להיות ביטויים של דברים אחרים. המחלה יכולה להתפתח כרגיל ללא קשר לכך. יכול להיות גם וגם. (פרוט' עמ' 47 ש' 6-16).

תצהיר המערער מיום 14/09/22 (הוגש ביום 06/10/22)

התגייס לשירות חובה ביום 20.11.2016 עם פרופיל 82 עקב לקות ראייה לתפקיד לוחם ביחידת גבעתי עם מוטיבציה גבוהה לשירות צבאי כלוחם. בטירונות וההכשרה נדרש לעמוד בזמנים, לבצע שמירות, להיות בכוננות להקפצות. המפקדים התייחסו לחיילים בצורה משפילה. היה מקרה בו שלושה חיילים נכנסו לאוהל בו ישן בשעת לילה מאוחרת, שברו שבע מנורות ושפכו על החיילים מים תוך שהם צועקים ומקפיצים את החיילים לצאת מהאוהל ולעמוד בשלשות. אמר שהוא חווה התנכלות גם מצד חיילים שהתגייסו איתו, גנבו לו ציוד אישי, זלזלו בו ולא הגיעו להחליפו בשמירות, מפקדו לא התייחס לתלונתו. החיילים צחקו עליו ואמרו שאינו מוצלח ואינו מתאים להיות לוחם. תהליך ההכשרה הביא אותו לחוסר בשעות שינה, מצבי בכי, חוסר אונים ופחד. פנה למפקדיו בקשר לכך ושונה שיבוצו לחיל התקשוב. עבר טירונות מחדש וסיים הכשרה כמפעיל תקשוב מבצעי. בטירונות עבר "מעשה סדום אונס", הטרדה מינית, התעללות ואיומים במשך חודשיים, מדצמבר 2016 עד ינואר 2017 על ידי חייל שחלק אתו חדר על אף התנגדותיו. החייל המתעלל נשפט בגין ביצוע עבירות מין ודינו נגזר במסגרת עסקת טיעון. העובדות המפורטות בכתב האישום המתוקן מקלות לעומת כתב האישום המקורי בו הואשם במעשה סדום, והוא הורשע בהטרדה מינית. לדבריו, החייל אנס אותו בכך שחדר לגופו באמצעות איבר מינו מספר פעמים, תוך שהוא קפוא ומפחד. בכל פעם שחזר הביתה מהבסיס בכה, פחד להיכנס לחדר בבסיס, פחד להתקלח ופחד לשתף את הוריו או מפקדיו במצב מכיוון שפחד מהחייל המתעלל שאיים עליו עם אקדה צמוד לראשו ואיים שיפגע בו ובמשפחתו. פעמים רבות החייל המתעלל קרא לו בשמות גנאי וזרק לעברו אמירות מיניות, משפילות ומזלזלות, גם בפני חיילים אחרים והוא לא הפסיק בכך גם כשהוא ביקש ממנו. באחת הפעמים כשהוא נכנס לחדר, החייל המתעלל הצמיד אקדה לראשו ואמר לו לעשות מה שהוא אומר לו, מספר שממש פחד ממנו. בסיום הטירונות וההכשרה שובץ לבסיס ג'וליס כמפעיל תקשוב מבצעי, ביקש ממפקדיו לצאת כל יום הביתה, פחד לישון בבסיס עקב האירועים שעבר. הנסיעות היו לו קשות מאוד, היה יוצא כל יום ב06:00 וחוזר אחרי 20:00 והכל כדי לא ללון בבסיס, על כן נדרש לעשות תורנויות רבות במטבח, הגיש בקשה להעברה לבסיס קרוב יותר לביתו, אך היא לא אושרה. המשיך בתפקידו עד לשחרורו ביום 09/04/19, עקב מצבו הנפשי הורד לו הפרופיל הרפואי ל-21 וסיים שירותו לאחר שנתיים וחצי. לאורך כל תקופת השירות טופל על ידי קצין בריאות הנפש, מצבו הנפשי היה קשה לאור האירועים שעבר, חווה סיזימים, היו לו התפרצויות זעם ופלאשבקים. ביום 27/03/19 כחודש לפני השחרור אובחן בבית החולים סורוקה כסובל מפוסט טראומה, בהמשך הטיפולים אובחן כלוקה בסכיזופרניה. במהלך שירותו זכה להוקרה מצד מפקדיו, טרם גיוסו היה תלמיד מצטיין, סיים תיכון עם תעודת בגרות בהצטיינות יתרה וקיבל פנייה מאוניברסיטת תל אביב להגשת מועמדות לתוכנית מצטיינים בפריפריה לתואר ראשון. לאחר שחרורו ניסה לתפקד, התקבל ללימודי הנדסת חשמל ומחשבים באוניברסיטת בן גוריון אך בשל הקושי הנפשי והרגשי לא הצליח לסיים את השנה הראשונה. ניסה לעבור לתואר בכלכלה אך גם בכך לא הצליח עקב מצבו הנפשי. אין לו אף קרוב משפחה שסובל ממחלת נפש או סכיזופרניה, טרם גיוסו לא היו לו בעיות נפשיות, ההפך הוא הנכון, היה תלמיד מצטיין, היו לו חיי חברה והכל היה תקין. השירות הצבאי והאירועים שעבר הפכו את חייו והיום אינו מסוגל לתפקד עקב מצבו הנפשי. בחקירתו הנגדית מיום 21/02/23 נשאל על טענותיו להתעללות מצד מפקדיו ושאר החיילים בעת שהיה ביחידת גבעתי, ואמר שהשתתף בטירונות שבוע וחצי ולקח זמן עד שנפלט משם. נשאל למה לא הביא תצהירים מחבריו בשירות שיתמכו בגרסתו והשיב שעורכת הדין שלו אמרה לו להביא תצהירים רק מחבריו בבית הספר, לא מהצבא. נשאל למה לא דיווח בשום שלב לא בתלונה למצ"ח ולא בתביעתו לקצין התגמולים על כך שעבר מעשה סדום ואונס, ובכל הדיווחים התלונות הלין רק על הטרדה מינית, השיב שלא ידע איך לדבר על זה עם המפקדים. אמר שהמונח "אונס ומעשה סדום" מופיע רק בתצהיר השני כי רק עורכת הדין שלו לימור "גילתה את זה" (פרוט' עמ' 13 ש' 6-8). בחקירה החוזרת אמר שהוא סיפר בפעם הראשונה לפני כן על מעשה סדום לרפלקסולוג יעקב כהן שגילה שתקפו אותו מינית והוציא את הדבר ממנו, בכך שאמר "מעשה סדום" והוא גילה את הדבר למפקדת שלו. בהמשך נשאל למה לא סיפר על מעשה סדום שעבר בטירונות עד ליוני 17, והשיב שפחד מהחייל שיתקוף אותו, הוא התקשר אליו פעם אחת ואמר שאם הוא ידבר על זה

הוא יאנוס אותו (פרוט' עמ' 14 ש' 26-33 ועמ' 15 ש' 2-1).

תצהיר עדה ראשית גב' פלונית, אמו של המערער מיום 14/09/22 (הוגש ביום 06/10/22)

בנה התגייס לשירות חובה ב-20/11/196 ושובץ לתפקיד לוחם בגבעתי. לפני גיוסו היה ילד חרוץ, אוהב ללמוד, סקרן, ביישן, נעים הליכות, חברותי, תמיד הצטיין בלימודיו, היו לו חברים, יצא לביולויים וטיולים עם חברים ובמסגרת בית הספר. סיים לימודיו כתלמיד מצטיין, תעודת בגרות בממוצע הגבוה ביותר, היה בין חמשת התלמידים שהגיעו להישגים הכי גבוהים. בשל כך, קיבל מכתב מאוניברסיטת תל אביב שרשאי ללמוד אצלם כולל מלגה. התקבל ללימודי הנדסת חשמל ומחשבים באוניברסיטת בן גוריון. לאחר גיוסו, אמר לה שלא טוב לו ביחידה בגלל המפקדים והחיילים ושפנה לקב"ן כדי שיסייע לו לצאת מהיחידה, ושובץ לחיל התקשוב. בתקופה האמורה הוא חזר הביתה בסופי שבוע והתנהג כאדם אחר, מסוגר בחדר, בוכה ולא מדבר. לא הבינו מה מתרחש, כל ניסיונותיהם לדבר אתו ובקשותיהם שישתף אותם לא צלחו. פנתה לשיר שהייתה המפקדת הישירה של המערער בקורס, שיתפה אותה שמצבו לא נראה טוב וביקשה שתבדוק מה קורה ושיקבל טיפול, שיר הבטיחה שתבדוק ותעביר את העניין לטיפול. התחיל לקבל טיפול אצל קב"ן, היא פנתה אליו אך הוא סירב לדבר אתה ואמר שזה בטיפול הצבא. בחודש מרץ 2017, לאחר שראתה שמצבו של בנה לא משתפר, הרגישה חוסר אונים שאינה יכולה לקחת אותו לטיפול רפואי כי הוא תחת חסות הצבא ופנתה למטפל רפלקסולוגיה פרטי שיסייע לו להפחית מתח. המטפל טיפל במערער בסופי השבוע, ואמר לה שדבר מה במצבו של לא נראה לו, שהוא כל הזמן בוכה ואין מדובר בקשיי הסתגלות אלא בדבר מה מעבר לכך. רק לאחר שלושה חודשי טיפול, המערער שיתף את המטפל על כך שעבר אונס, הטרדה מינית והתעללות על ידי חייל אחר. בתום הטיפול המטפל שיתף אותה יחד עם בנה ומשם הלכו מיד להגיש תלונה במשטרה הצבאית. מעולם לא שיתפו אותה או את בן זוגה בהליך הפלילי או בהסדר הטיעון על אף מצבו הנפשי של בנה שהצריך שיתוף של בני משפחתו. חייו של בנה נהרסו. לאור האירועים הללו, פנתה למפקדת שלו בבסיס ג'וליס שאישרה לו לצאת כל יום וזה תרם להישארות שלו בשירות שנתיים נוספות. מאז שבנה התגייס חייהם בבית התהפכו, ממצב של ילד שמח, מתפקד, עצמאי, הישגי ומצליח, הפך בנה לשבר כלי, תלותי, לא היה מסוגל לתפקד או ללמוד, התנתק מחבריו, היה מסוגר בבית ומפוזר, ולמרות זאת ניסה לסיים שירות צבאי בהצלחה, לא פנה להוציא חופשות מחלה וביצע את תפקידו על הצד הטוב ביותר. מאז שחרורו הוא התקבל ללימודי הנדסת חשמל ומחשבים אך לא צלח עקב קשיים נפשיים ורגשיים, ניסה שוב לימודי כלכלה אך גם שם לא הצליח. לאחר טיפולים במערך בריאות הנפש אובחן כסובל ממחלת סכיזופרניה. כיום היא ובעלה מטפלים בו, הוא כל הזמן בבית, מפחד לצאת, לא מצליח ללמוד וחיי נהרסו. הפך מילד שכל העתיד היה לפניו לילד חולה שאינו מסוגל לתפקד בכל תחום בחייו הן האישיים והן התעסוקתיים. לא במשפחתם כל אדם הסובל ממחלת סכיזופרניה או בעיה נפשית. בחקירתה הנגדית אמרה שנודע לה בסביבות חודש מרץ 2017 מהמטפל האלטרנטיבי שבנה עבר אונס בצבא (פרוט' עמ' 17 ש' 2-10), ובנה אמר לה שעבר התעללות מינית וכן שהחייל התוקף תקף אותו במשך כל החודשיים שהוא היה בטרונות (פרוט' עמ' 18 ש' 8-17).

סיכומי הצדדים:

מומחה המערער התנגד לעמדת המשיב לפיה תיאוריית הקשר בין דחק לסכיזופרניה לא מופיעה בגרסאות האחרונות של ספר הפסיכיאטריה "סדוק וקפלן", אף שניתן יותר ויותר משקל לביולוגיה (פרוט' עמ' 21 ש' 27-31). הפנה לעמוד 350 למעלה - הפרק על סכיזופרניה בספר בעמוד 362 למטה (פרוט' עמ' 23 ש' 4+10).

בסיכומיו צירף ב"כ המערער ציטוטים מתורגמים מתוך הספר של סדוק וקפלן האמור כלהלן: " באופן טיפוסי, הסימפטומים מתחילים בגיל ההתבגרות ואחריהם התפתחותם של תסמינים פרודרומליים כגון יציאה לקולג', שימוש בחומר או מוות של קרוב משפחה, יכולים להוות חלק בסימפטומים המטרידים, והתסמונת הפרודרומלית עשויה להימשך שנה או יותר לפני הופעת תסמינים פסיכטיים גלויים" (עמ' 350). "אם סכיזופרניה היא מחלה של המוח, סביר להניח שהיא חופפת למחלות של איברים אחרים (למשל, אוטם שריר הלב, סוכרת) שהמסלולים שלהן מושפעים מלחץ פסיכו-סוציאלי. לפיכך, על הרופאים לשקל גם גורמים פסיכו-סוציאליים וגם גורמים ביולוגיים המשפיעים על סכיזופרניה" (עמ' 362).

ב"כ המשיב טען בסיכומיו בכתב שלא הוצגה כל ספרות ביחס לקשר בין דחק ובין סכיזופרניה.

בסיכומי התשובה הציג ב"כ המערער צילומים מספרו של סדוק וקפלן בהם נאמר בין השאר:

"Social or environmental changes, such as going away to college, using a substance, or a relative's death, may precipitate the disturbing symptoms, and the prodromal syndrome may last a year or more before the onset of overt psychotic symptoms."

If schizophrenia is a disease of the brain, it is likely to parallel diseases of other organs (e.g., "myocardial infarctions, diabetes) whose courses are affected by psychosocial stress. Thus, clinicians "should consider both psychosocial and biologic factors affecting schizophrenia

בתגובה לכך התנגד ב"כ המשיב לצירוף הציטטות הנ"ל בלי שהוצג המסמך המתאים לכך וטען כי לא היה מקום להציג מידע חדש ולצרף צילומים של ספרות מקצועית שלא הוצגו במהלך הדיון ובחוות הדעת של המומחה לפני כן מבלי שתינתן רשות לכך מראש.

בתשובה לכך טענה ב"כ המערער שהמועד להגשת הספרות הוארך בהחלטת הועדה עד ליום 23.08.23 והספרות הרפואית הוגשה ביום 21.08.23 וטענה שספרות זאת אינה מהווה ספרות אלא תצלום קריא של ספרות שהוגשה קודם לכן ולא הייתה קריאה.

• דיון

המתלוקות בין הצדדים

המתלוקות בין הצדדים נוגעות לעובדות, לקשר הסיבתי הרפואי העובדתי והקשר הסיבתי המשפטי בין הפגיעה המינית והדחק בו היה נתון המערער ובין התפרצות מחלת הסכיזופרניה או החמרתה.

העובדות

ביחס לעובדות, עדות המערער נראית לנו מהימנה לגבי חומרת ההתעללות המינית והחברתית בה היה נתון המערער מצד החייל שפגע בו מינית ומצד חבריו, והיא נתמכת בתיעוד, בעדות האם ששמעה על כך גם מהמערער וגם מהמטפל ומהרשעת החייל שפגע בו מינית על פי הסכם הטיעון.

עדות המערער ביחס למעשה סדום שנעשה בו לדבריו הייתה עדות כבושה ונזכרה על ידי המערער לראשונה כעדות שלו רק בתצהירו האחרון משנת 2022 ובעדותו בהליך זה, אך גם היא נראית לנו מהימנה בנסיבות העניין. נראה לנו שיש להסביר את השיהוי בקשר לכך במצב הדחק בו היה נתון המערער ביחס למעשה סדום שנעשה בו, בכך שפחד לספר על כך בשל האיום של החייל שעשה בו את המעשה, בכך שהתבייש לספר על כך מיוזמתו במועד מוקדם יותר, בכך שקצין בריאות הנפש התרשם בבדיקה שהמערער היה בעל קווי אישיות המנעותיים, היינו שהסתיר את רגשותיו ונמנע מלדבר עליהם, כאמור בעמוד 97 לתיק הרפואי ובעמוד 110, בכך שהיו לו עכבות נוספות במצבי הדחק בהם היה נתון. העניין הועלה לדבריו בשיחה עם המטפל הרפלקסולוג יעקב עוד במרץ 2017, ורק לאחר שלושה חודשי טיפול שיתף המערער את המטפל על כך שעבר אונס, הטרדה מינית והתעללות על ידי אדם אחר, כפי שהעידה אם המערער בתצהיר מיום 14.9.22 בסעיפים 13-14. כמו כן אישר המערער את הדבר בשיחת דיבוב שהייתה לו עם עורכת דינו לימור לוגסי כאשר הסבירה לו את המשמעות של מעשה סדום והוא אישר את הדבר ואמר בעדותו שרק היא הצליחה להוציא את הדבר ממנו, וכן גם שהמטפל סיפר על כך למפקדת. (פרוטוקול עמ' 13 שורה 25-32, עמ' 11 שורה 27).

הקשר הסיבתי הרפואי העובדתי

ביחס לשאלת הקשר הסיבתי הרפואי העובדתי, נראה לנו שיש להעדיף את עמדת המומחה מטעם המערער לפיה יכול להתקיים קשר סיבתי רפואי עובדתי בין מצבי דחק ובין התפרצות מחלת סכיזופרניה או החמרתה. הדבר מעוגן בחומר הרפואי שהוצג בפנינו ובציטוטים שהובאו על ידי המומחה באמצעות ב"כ המערער בסדוק את קפלן והם נראים לנו עדיפים על פני האמור בחוות דעת המומחה מטעם המשיב, שאף שהייתה עשירה במובאות מן הספרות וגם סמיכות הזמנים בין ההתעללות המינית והחברתית והתפתחות הטרואמה שהתבררה כהפרעת סכיזופרניה.

נראה לנו שלא ניתן לקבוע על פי חוות דעת המומחה מטעם המשיב ועל פי הספרות שהוצגה על ידיו כי לא מתקיים

קשר סיבתי בין מצבי דחק ובין הופעת סכיזופרניה . קיומו של קשר כזה מעוגן בפסיקותיה של ועדת הערעורים וגם בפסיקות של בתי המשפט המחוזי והעליון. דוגמאות לכך ניתן לראות בפסק דין של ועדת הערעורים בכאר שבע בע"נ 29829-05-13 פלוני נ' קת"ג שאושר בבית המשפט העליון ברע"א 4949/18 פלוני נ' קת"ג (ניתן ביום 12.05.20), שדן בשאלה הנוגעת לקשר הסיבתי המשפטי, והתייחס לקשר הסיבתי הרפואי בין דחק למחלת נפש, וכן בע"נ 2556-02-22 באר שבע, פלוני נ' קת"ג, ניתן ביום 21.12.23) שהתייחס באופן קונקרטי להפרעה סכיזואפקטיבת ונאמר בו שאותו העיקרון חל גם על סכיזופרניה (ניתן ביום 09.11.23), וכן בפסק דין של בית המשפט המחוזי בירושלים, ברע"ו 1752-11-23 שחם נ' קצין התגמולים, ניתן ביום 21.12.23 של בית המשפט המחוזי בירושלים.

במקרה זה נראה לנו שמצב הדחק היה חמור במיוחד כמפורט בעובדות לאור עדות המערער ומכלול העדויות כמפורט לעיל, הן על פי הגרסה של מעשה סדום באונס שנראתה לנו מהימנה כאמור לעיל, והן על פי הגרסה של ההתעללות המינית בה הודה החייל שהתעלל במערער כאמור לעיל, לאור הבידוד החברתי והשיהוי במתן אישו ללינה בבית למערער ולאור סמיכות הזמנים בין הדחק וההפרעה הטראומתית בה אובחן המערער, שנמשכה לאורך השירות והתבררה בשלב מאוחר יותר לאחר שחרורו כהפרעה סכיזופרנית.

הקשר הסיבתי המשפטי

ביחס לקשר הסיבתי המשפטי נראה לנו שמדובר במקרה מיוחד בו קיימת הדיקות ועצימות צבאית של הקשר לשירות בכך שמדובר בהתעללות מינית חמורה, דחק חברתי ושיהוי באישור לינה בבית באופן חריג בהיקפו שגרמו ללחץ המיוחד בו היה נתון המערער אשר גרם להתפרצות הסכיזופרניה בעת שהמערער היה לפני גיוסו תלמיד מצטיין וגם במהלך שירותו היה חייל מוערך מאוד בתפקודו הצבאי.

הכרעה

לאור האמור, אנו מקבלים את הערעור וקובעים שהוכח הקשר הסיבתי ברמה מאוד מתקבלת על הדעת ויש להכיר בהפרעת הסכיזופרניה של המערער כנכות שנגרמה עקב השירות, ומחייבים את המשיב בהוצאות ושכר טרחת עו"ד בסכום כולל של 15,000 ₪.

ניתן היום, כ' טבת תשפ"ד, 01 ינואר 2024, בהעדר הצדדים.

י' זנו/א'י

ברוך אזולאי, שופט בדימוס

י' זנו/א'י

י' זנו/א'י

י' זנו/א'י

תיבת טקסט 9
תיבת טקסט 7

	תיבת טקסט 8

הורד קובץ

בעלי דין המבקשים הסרת המסמך מהמאגר באמצעות פניית הסרה בעמוד [יצירת הקשר](#) באתר. על הבקשה לכלול את שם הצדדים להליך, מספרו וקישור למסמך. כמו כן, יציין בעל הדין בבקשתו את סיבת ההסרה. יובהר כי פסקי הדין וההחלטות באתר פסק דין מפורסמים כדין ובאישור הנהלת בתי המשפט. בעלי דין אמנם רשאים לבקש את הסרת המסמך, אולם במצב בו אין צו האוסר את הפרסום, ההחלטה להסירו נתונה לשיקול דעת המערכת

Disclaimer

הודעה

באתר זה הושקעו מאמצים רבים להעביר בדרך המהירה הנאה והטובה ביותר חומר ומידע חיוני. עם זאת, על המשתמשים והגולשים לעיין במקור עצמו ולא להסתפק בחומר המופיע באתר המהווה מראה דרך וכיוון ואינו מתיימר להחליף את המקור כמו גם שאינו בא במקום יעוץ מקצועי.

האתר מייעץ לכל משתמש לקבל לפני כל פעולה או החלטה יעוץ משפטי מבעל מקצוע. האתר אינו אחראי לדיוק ולנכונות החומר המופיע באתר. החומר המקורי נחשף בתהליך ההמרה לעיוותים מסויימים ועד להעלתו לאתר עלולים ליפול אי דיוקים ולכן אין האתר אחראי לשום פעולה שתעשה לאחר השימוש בו. האתר אינו אחראי לשום פרסום או לאמיתות פרטים של כל אדם, תאגיד או גוף המופיע באתר.